

формування у педагога фахових знань, а й виховання відповідального, стійкого до викликів, гуманного професіонала, який здатен діяти безпечно та формувати безпечне середовище довкола себе.

Список використаних джерел:

1. Луговий В. І., Таланова Ж. В. Безпечне освітнє середовище: виклики та завдання для педагогічної спільноти. Освіта та управління. 2020. Т. 23, № 1. С. 5–13.

2. Безпека життєдіяльності: Підручник / За ред. О. М. Шкрєбтія. Київ: Каравела, 2013. 344 с.

3. Омельченко Т. О. Культура безпеки як чинник формування безпечного освітнього середовища. Педагогічний альманах. 2021. № 49. С. 134–138.

ТЕНДЕНЦІ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Кулик Є. В.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Однією з основних ознак сучасного розвитку світоглядних основ буття людини є домінування науки і технологій над мораллю і релігією. Наука і технології докорінно змінюють теоретико-концептуальний сутнісний вимір світу, задають парадигмальні виміри сучасної цивілізації, визначають технокультурні процеси розвитку суспільств і поряд з системою правових відносин формують систему становлення і розвитку основних цінностей світової цивілізації. Сформованість суспільних і особистих цінностей відображається через технологічну культуру особистості і сформоване право і мораль техногенного суспільства. Відповідно до цієї парадигми, джерела кризи сучасної цивілізації появляються із штучно створеного людиною технологічного середовища, яке визначає соціальне буття і в поряд з перевагами технологій впливають на безпечне функціонування людини. Відповідно перед

освітою постає актуальне питання підготувати суспільство до безпечного функціонування людини в техногенному середовищі.

В Україні на технологічну освіту покладено завдання засобами культурологічних компетентностей (культура праці, культура виробництва, культура експлуатації, культура споживання, культура утилізації відходів, культура безпеки життєдіяльності тощо) та домінуванням системи цінностей у ставленні до середовища, природних ресурсів, виробництва і виробничих відносин, оцінки людської праці формувати і розвивати систему особистих цінностей. Оскільки, по мірі розвитку технологій закладається культурна матриця цінностей техногенної цивілізації, то вплив такого феномену як наука і технології на формування людини необхідно розглядати на перехресті двох планів її аналізу філософсько-методологічного і філософсько-гуманітарного. Такий аналіз дозволяє констатувати, що методологічний підхід дозволяє забезпечити світоглядну (буттєву) взаємодію людини з технологіями, а філософсько-гуманітарний аксіологічно-ціннісний, духовний. Тобто втілення цінностей безпеки життєдіяльності особистості в наше суспільство вимагає розробки таких компетенцій які би в своїй взаємодії сприяли формуванню способів мислення, планування діяльності і практичної діяльності в техногенному середовищі в контексті цінностей особистого і громадського здоров'я. В такому контексті на передній план виходять проблеми розробки таких методів навчання які би розвивали критичне мислення та творчість орієнтовані на особистість.

Проведений аналіз літератури показав, що поява сучасних цифрових технологій (ІКТ, штучний інтелект і робототехніка зокрема) суттєво впливає на формування таких двох основних людських цінностей як правда та довіра. Адже ми контактуємо з технологіями довіряючи їм розробникам. В той же час аналіз наукових праць присвячених взаємодії людини з технологіями показав, що технології можуть мати глибокий вплив на соціальну мораль буття людини. Крім того ці цінності (правда і довіра) є основою пізнання людини, адже все що ми спостерігаємо, відчуваємо, творимо, тобто отримуємо знання про себе і

оточуючий світ побудоване на «істині». Цю істину ми погоджуємо з довірою і визначаємо її як «правда». Так в роботі [1] показано, що довіра і правда пов'язані один з одним. Однак сучасні технології намагаються замінити потребу в довірі до правди. Наприклад коли я на лекціях задавав питання студентам про «істину», «правду», «довіру», то більшість студентів відмічала що вони довіряють Вікіпедії, як головному авторитету про істину. В той же час поверховий аналіз формування основ термінів представлених у Вікіпедії показує її залежність від конкретної наукової парадигми. А саме визначення парадигми (за Томасом Куном) показує її знаннєву обмеженість. Тому вивчення взаємозв'язку між цими двома цінностями є, вкрай актуальною проблемою коли справа доходить до розуміння того, як технології впливають на суспільну мораль. Наприклад Барнард і Улатовський, 2019 в своїй роботі показали, що імпліцитна теорія істини показує, що істина може бути іншою залежно від того, з якої позиції математичної чи соціальної позиції ми її оцінюємо. Це, у свою чергу, дозволяє констатувати, що люди можуть опиратися на різні моделі істини, які є різні залежно від епістемічних норм різних дисциплін і спільнот. Такий підхід дозволив нам виділити три аспекти впливу технологій на цінність «правди» з позиції безпеки життєдіяльності. По-перше, цифрові інформаційні технології дають людям можливість маніпулювати інформацією і, що, важливо з позиції безпеки особистості подавати дезінформацію. Це призводить певного хаосу в контексті встановлення істини. І проблема полягає в тому що технології дозволяють створювати масиви інформації, яка генерується і поширюється ІКТ, в яких дуже важко відфільтрувати небезпечну неправдиву інформацію. При цьому значна частина поданої інформації може бути істиною (правдивою), тому сам обсяг інформації переважає наші традиційні процеси перевірки та підтвердження правдивості інформації. На додаток до цього, низка сучасних технологій дозволяє людям створювати гіперреалістичну фейкову інформацію (технології Deepfake дозволяють створювати аудіовізуальні зображення). Найгірше в даній ситуації, на нашу думку, є те що такий стан справ не тільки призводять до збільшення кількості хибних переконань, але й до збільшення кількості людей які скептично відносяться до щодо спроможності отримати доступ до правди засобами цифрових технологій [1]. По-друге, інформаційні технології дозволяють користувачам створювати групи із своєю системою

цінностей (жити у створених «бульбашках» за допомогою корпоративних мереж, які зміцнюють існуючі переконання та ідентичності). За оцінками психологів, таким людям легше уникнути неприємних правд. І якщо раніше вони були в статусі «відлюдків» то за допомогою цифрових технологій отримують полегшений відхід від істини. І таку ситуацію з позиції безпеки використовують політичні партії (популізм), або й цілі держави. Наприклад чого варте Путінівське «Україну создал Ленин». Замість наукової дискусії, суспільству пропонують уникнути неприємну правду про історію бандитської Росії, історію російської неканонічної православної церкви, систему цінностей «русского мира» яка нищить людину і її гідність і т.д. і т.п. Натомість створюються окремі сайти, канали телебачення, соціальні мережі які неправду проповідують як істину. По-третє, поява технологій віртуальної реальності та доповненої реальності. Ці технології дозволяють людям творити і увійти в альтернативні створені комп'ютером світи або нашаровувати згенеровану комп'ютером інформацію поверх фізичної реальності. Ці технології дають людям можливість «втекти» в альтернативну реальність, якщо вони знайдуть якийсь аспект фізичної реальності небажаним для себе. Іншими словами, технології дають людям можливість створювати віртуальну або розширену реальність або приєднуватися до неї що відповідає їхнім власним переконанням і уподобанням [1]. У майбутньому люди, за рахунок цифрових технологій, зможуть обирати власні істини шляхом вибору власної реальності та створення власних «фактів». Тому постає питання: А які цінності будуть домінувати в суспільстві? Як це буде впливати на цінність правди? Чи буде людина захищена від цього впливу технологій?

Ми підтримуємо позицію тих науковців які вказують на те, що цифрові технології послаблюють інструментальну цінність доступу до істини. Розвиток ІКТ призводить до утруднення аналізу оцінки порівняння фактів від діяльності в контексті правди. Тому можна прогнозувати що пошук істини в пізнанні світу втратить свій пріоритет серед цінностей. На поверхню вийдуть цінності особистого щастя та задоволення життям і відповідно пошук груп в яких ці цінності будуть в домінанті. За висновком John Danaher Henrik та Skaug Sætra «...Це ймовірно, в у свою чергу, буде роз'їдати багато цінностей, пов'язаних з істиною». Одна з них це комунікації. Адже цінність передачі інформації буде

менш важливою ніж приналежність до групи людей об'єднаних цінністю «бульбашки». Тому безперечно можна констатувати, що цифрові технології будуть суттєво впливати на безпеку людини аж до рівня формування в суспільстві нового розуміння цінності «правда».

Список використаних джерел:

1. Technology and moral change: the transformation of truth and trust
John Danaher¹ Henrik Skaug Sætra² Accepted: 19 July 2022 / Published online: 20 August 2022 © The Author(s) 2022

СУЧАСНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Огуй С. В.

*доктор філософії, асистент кафедри професійної освіти та дизайну
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

У сучасному світі питання безпеки життєдіяльності набуває особливого значення через постійно зростаючі ризики техногенного, природного, соціального та інформаційного характеру. Глобалізація, урбанізація, розвиток новітніх технологій та зміни клімату суттєво змінюють середовище існування людини, створюючи нові загрози та виклики. Забезпечення безпеки життєдіяльності стало однією з ключових умов сталого розвитку суспільства [2].

Технологічний прогрес та геополітична нестабільність створюють нові виклики, що потребують комплексного підходу до забезпечення захисту життя та здоров'я людей. Тому цій проблемі присвячені дослідження відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, які зробили значний внесок у сферу безпеки життєдіяльності людини.

Абрамов С. А. досліджував проблеми техногенної безпеки, захисту від небезпечних факторів. Зробив значний внесок у формуванні систем безпеки на виробництві, в транспорті, при аваріях [1].

Ульріх Бек (Німеччина) розглядав сучасне суспільство як таке, що живе в умовах постійних ризиків (екологічних, техногенних, соціальних).